

VILNIUS UNIVERSITY

INGA DAUKŠAITĖ

**CRIMINAL LIABILITY FOR ILLEGAL ABORTION AND COMPELLING A
WOMAN TO HAVE IT**

Summary of doctoral dissertation

Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2013

Dissertation was prepared in 2008–2013 at Vilnius University.

Scientific supervisor:

prof. dr. Armanas Abramavičius (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01S).

Dissertation is defended at the Law Science Council of Vilnius University:

Chairman:

Prof. habil. dr. Gintaras Švedas (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01S).

Members:

Prof. dr. Toma Birmontienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01S);

Prof. dr. Tomas Davulis (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01S);

Doc. dr. Gintaras Goda (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01S);

Prof. dr. Aurelijus Gutauskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01S).

Opponents:

Prof. dr. Olegas Fedosiukas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01S);

Prof. dr. Jonas Prapiestis (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01S).

The doctoral dissertation will be defended in the public session of the Law Science Council, 6 December, 2013, 2:00 p. m., at the Faculty of Law of Vilnius University, 302 auditorium.

Address: Saulėtekio 9, LT-10222, Vilnius, Lithuania.

The summary of doctoral dissertation was sent out on 5 November, 2013.

The doctoral dissertation is available for review at the library of Vilnius University.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

INGA DAUKŠAITĖ

**BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NETEISĖTĄ ABORTĄ IR
PRIVERTIMĄ JĮ DARYTIS**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2013

Disertacija rengta 2008–2013 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Armanas Abramavičius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S).

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. habil. dr. Gintaras Švedas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S).

Nariai:

Prof. dr. Toma Birmontienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S);

Prof. dr. Tomas Davulis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S);

Doc. dr. Gintaras Goda (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S);

Prof. dr. Aurelijus Gutauskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S).

Oponentai:

Prof. dr. Olegas Fedosiukas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S);

Prof. dr. Jonas Prapiestis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01S).

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2013 m. gruodžio 6 d. 14 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto 302 auditorijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 9, LT-10222, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2013 m. lapkričio 5 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

CONTENT

INTRODUCTION.....	6
REVIEW OF THE CONTENTS OF THE DISSERTATION.....	16
CONCLUSIONS AND PROPOSALS.....	19
LIST OF PUBLICATIONS.....	23
PERSONAL DETAILS.....	24
BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NETEISĖTĄ ABORTĄ IR PRIVERTIMĄ JĮ DARYTIS (REZIUMĖ).....	25

INTRODUCTION

Relevance of the research topic. The subject of an abortion was relevant at all times both in Lithuania and foreign states. According to data from the World Health Organization, approximately one of five pregnancies ends by its termination, so annually almost 44 million of induced abortions are performed world-widely (2008). Because of unsafe abortion, about 5 million of women are hospitalized and 47 thousand women die annually¹.

In the subject under discussion, arguments from various domains (not only law, but also, inter alia, medicine, religion and morality) are intertwined and often confront each other. In addition, a considerable part of the subject is occupied by the discussion on the major priority – the right of a unborn child to life or freedom of self-determination of a woman, her freedom to make decisions related to her body, to planning the number and timing of her children as well as her right for inviolability of her private life and even the right to life. Therefore establishing a criminal liability for illegal abortion should be undoubtedly considered one of the most sensitive, complicated and controversial subjects both in criminal law of Lithuania and foreign states.

The above-described clearly shows that the problem of abortions concerns immediately the matter of human rights. The Constitutional Court of the Republic of Lithuania already in year 1995 had noted that “in a democratic society the priority is given to an individual, therefore, everything that is related to the fundamental human rights and freedoms is regulated by laws. That comprises the confirmation of human rights and freedoms, determination of the contents thereof, legal guarantees of protection and defence, their permissible limitation, and etc.”².

Nevertheless, not only the procedure of termination of pregnancy, but also the legal grounds for such termination are regulated today by “The Procedure of the Operation of Termination of Pregnancy”³, confirmed by the Ministry of Health of the Republic of Lithuania in 1994 (that was never amended, so is obsolete in many aspects). Taking into

¹ *Safe and unsafe induced abortion: global and regional levels in 2008, and trends during 1995–2008* [interactive]. [reviewed on 04 June 2013]. Access online:

<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/75174/1/WHO_RHR_12.02_eng.pdf>.

² Ruling of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (adopted on 26 October 1995) on the restoration of citizen’s ownership rights to land. *Valstybės žinios*, 1995, No. 89-2007.

³ *Valstybės žinios*, 1994, No. 18-299.

account this circumstance, it may be concluded that the legal grounds for termination of pregnancy may be altered today just by order of the Minister of Health (for example, it may be decided that termination of pregnancy up to 12 weeks at a request of the woman should not be allowable anymore), although the legal grounds for termination of pregnancy are a subject to regulation by *law*, not by executive legal act. Beyond any doubt, such a situation cannot remain forever, so sooner or later a law on abortions (of course, it may be entitled in another way) shall be passed.

It should be added that passing new legal acts in this sector shall require a reconsideration (not necessarily bound with any alterations) of the approach to an abortion itself, as a certain phenomenon. Shall an abortion be further considered a “natural” family planning (family size regulation) measure or a termination of pregnancy shall be recognized something more than a matter of personal concernment of a woman? Shall a termination of pregnancy over 12 weeks be further considered a crime endangering woman’s health and life or such termination of pregnancy shall be recognized an attempt on the life of the foetus?

According to Article 142 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania⁴, an abortion is recognized to be illegal if it, in the most general, was performed upon a violation of the key requirements of “The Procedure of the Operation of Termination of Pregnancy”. Taking this into account, passing new legal acts in this sector may cause changes of the contents of the Article 142 of the Criminal Code, so may affect a criminal liability for illegal abortion generally.

Among other indicators of a relevance of the research topic, worthy to be mentioned are attempts to alter the legal regulation of abortions in Lithuania from time to time (in 2002, 2005, 2006). Such attempts take place at present as well. Not long ago, on 10 March 2013, Seimas registered the Draft Law on protection of life in the prenatal phase that, by the way, was approved after the submission at the sitting of Seimas – it was resolved to commence the procedure of consideration of the draft. The key idea of the draft: to prohibit a termination of pregnancy up to 12 weeks at a request of the woman and to allow it in the following cases only: 1) “if the pregnancy causes a risk to the life or health of the woman”; 2) “if there are well-grounded suspicions that the

⁴ *Valstybės žinios*, 2000, No. 89-2741.

appearance of the pregnancy is bound with criminal acts”⁵. So, as it may be seen, the said draft is usable as a measure for tightening the conditions for termination of pregnancy and extend simultaneously the concept of an “illegal” abortion. In addition, together with the said draft, an amendment of the Article 142 Paragraph 1 of the Criminal Code is initiated. The offered wording is following: “A doctor who has the right to perform abortions and performs an abortion at the request of a patient, if it was performed in cases other than provided for by laws and not according to the procedure provided for by laws, shall be punished [...]”⁶.

In this context, without a profound analysis, it may be stated that the prohibition of termination of pregnancy up to 12 weeks should not reduce the need in abortions, so passing such a law should cause, on one hand, the so called abortion tourism and, on the other hand, an increased number of illegal abortions. According to the data from the Institute of Hygiene (Health Information Centre), in these last years, 6-7 thousand of induced abortions are still performed in Lithuania⁷, so it is evident that a need in this procedure exists. However, it should be recognized that the above-provided data do not enable to state that after passing the said law, the annual number of *illegal abortions* would be equal to the above-mentioned number; on the other hand, beyond any doubt, in such a case, the number of illegal abortions would grow with a simultaneous growing of number of cases when criminal liability for illegal abortion is applied.

Finally, it should be noted that after coming of the present Criminal Code of the Republic of Lithuania into force on 01 May 2003, its Article 143 was never amended and the only amendment of its Article 142 (on 21 June 2011) was related to the contents of the sanctions, not to the dispositions of the Article. On the other hand, the above-mentioned does not mean that the regulation of the criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have an illegal abortion is perfect and does not require any improvements. In this context, it is notable that in the period of validity of the present

⁵ The Draft Law No. XIIP-337 of Republic of Lithuania on protection of life in the prenatal phase, of 10 March 2013 [interactive]. [reviewed on 04 June 2013]. Access online: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_I?p_id=444122>.

⁶ The Draft Law No. XIIP-338 of Republic of Lithuania on amending and supplementing Articles 135, 142 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania and supplementing the Code with Article 131(1), of 10 March 2013 [interactive]. [reviewed on 04 June 2013]. Access online: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_I?p_id=444123.

⁷ *Demografijos metraštis 2011 [Demographic Yearbook 2011]*. Vilnius: Lithuanian Department of Statistics, 2012, p. 69.

Criminal Code, the only (up to present time) criminal case concerning illegal abortion considered by the Supreme Court of Lithuania was heard at a sitting of an extended chamber of seven judges; this fact also attests an existence of problems related to interpretation and application of Article 142 of the Criminal Code.

Taking into account the above-described and assessing the chosen subject in a broader context, it may be seen that the chosen subject in the course of time becomes more and more pressing and attracts an attention not only of politicians, lawyers and medics, but also of the people at large. In its turn, it all goes to predetermine the chosen subject to be relevant and worth to analyze now more than ever.

Object of the research. The object of the research is shown by the title of the dissertation – the criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it.

Objective and tasks of the research. The objective of the research is to analyze the regulation of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have an illegal abortion, to reveal imperfections of the said regulation and to propose possible ways for elimination of such imperfections, to identify the problems of interpretation and application of Articles 142 and 143 of the Criminal Code. To achieve the objective of the research, the following tasks were set: 1) to disclose the medical aspects of the concept of abortion; 2) to reveal the attitude of Catholic Church towards abortion; 3) to show the incidence of abortion, to investigate the risk factors of a miscarriage and the causes of termination of pregnancy; 4) to carry out an analysis of criminal laws that were regulating criminal liability for abortions in Lithuania in various periods; 5) to represent the existing regulation of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it, to assess the position of illegal abortion and compelling a woman to have an illegal abortion in the system of criminal acts; 6) to examine and to reveal the content of the elements of crime stipulated in Article 142 of the Criminal Code, to assess the interpretation thereof in theory of criminal law and jurisprudence, to identify the problems of application of Article 142 of the Criminal Code; 7) to examine and to reveal the content of the elements of crime stipulated in Article 143 of the Criminal Code; 8) to assess a conformity (proportionality) of the penalties provided in the sanctions of Articles 142 and 143 of the Criminal Code to the dangerousness of the crimes under analysis.

Sources of the research. The sources of the research are, first of all, Lithuanian criminal laws of various periods as well as other laws and legal acts in various aspects important for an analysis of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it. In the work, criminal laws of other states (such as Austria, Belgium, Czech Republic, Estonia, Latvia, Poland, Malta, Portugal, Russia, Switzerland, Germany and so on) were used as well; however, it should be noted that a comparative analysis of criminal laws of Lithuania and foreign states in the aspect under discussion *is not* the aim of this research, so the criminal laws of foreign states were used only to the required extent – for showing the differences between the existing systems of legal regulation and assessing their advantages (imperfections), for presenting examples of a settlement of certain questions in other states and so on.

In the work, publications of Lithuanian and foreign (mostly Russian) scientists were used as well. It is notable that for the analysis of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it not only publications of criminal law scientists having appeared in last year, but also the ones of earlier years (including the Soviet period) were used. The possibility (and even necessity) of using the said publications as a base was predetermined by the fact that the attitude towards an illegal abortion, as a crime, remained essentially the same after restoration of the Independence of Lithuania and later, when the present Criminal Code was approved. In addition, the meaning of some features of the elements of crime stipulated in Article 142 of the Criminal Code (such as a dangerous act or guilt) remained the same, so a majority of insights of scientists of the earlier period had not lost their relevance up to present time. Taking into account that “an abortion”, as it was mentioned above, is, first of all, a category of medicine, medical literature was used as a base as well.

The jurisprudence of the Supreme Court of Lithuania and other (mostly regional and local) courts was also used as a source of the research. In the research, several decisions and rulings of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania were also cited.

Methods of the research. Striving to ensure a comprehensive analysis of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it, usual methods of research applicable in criminal law were applied; the key methods included the historical

method, the linguistic method, the systematic method, the comparative method and the logical method.

The historical method of research was applied for an analysis of evolution of criminal laws that were regulating criminal liability for abortions in Lithuania in various periods. Application of the said method enabled to disclose the changes of the attitude towards abortion, as a certain phenomenon that exists in the society, as well as the impact of such changes upon the contents of criminal laws and punishability of abortions.

The linguistic method was used for disclosing both the content of the elements of crime stipulated in Articles 142 and 143 of the Criminal Code and the meaning of concepts used in the articles under discussion.

The provisions of Articles 142 and 143 of the Criminal Code are analyzed herein not apart, but on the basis of systematic approach, i. e. in the context of other provisions of the Criminal Code, including, inter alia, Articles 135 and 148 of the Code. In addition, the contents of the key concepts of the Article 142 of the Criminal Code (such as “a doctor who has the right to perform abortions”, “contraindications”, “a health care establishment” and so on) were explained together with the relevant provisions provided for by other laws and executive legal acts. The systematic method enabled a comprehensive study of the issues touched herein upon taking into account that all legal norms are interdependent.

Application of the comparative method expressed itself in comparison (collation) of criminal laws of Lithuania and other states (in the aspects required for the research). Using of the said method was helpful in disclosing the differences of the relevant provisions of the present criminal laws of Lithuania and other states, assessing their advantages (imperfections) and showing the ways of settlement of certain questions in other states.

The logical method was applied in the whole work. While applied individually or combined with other methods, it caused doubts in some statements that were considered almost axioms in legal literature. In addition, it was important in identifying the problems of interpretation and application of the Articles 142 and 143 of the Criminal Code. Moreover, the said method was helpful in defining issues worthy to be examined in detail and enabled to notice some unexpected (sometimes paradoxical) points. The

logical method beyond any doubt was important for analysis of the provisions of legal acts in elucidation (explanation) of their real meaning as well as making conclusions or generalization.

Academic novelty of the study. Analysis of criminal liability for illegal abortion is not new on a world scale. The elements of illegal abortion were analyzed in due time by I. I. Gorelik (*Горелик И. И.*), G. A. Mendelson (*Мендельсон Г. А.*), A. A. Piontkovsky (*Пионтковский А. А.*), S. V. Poznyshv (*Познышев С. В.*), Sh. S. Rashkovskaya (*Раишковская Ш. С.*), M. D. Shargorodsky (*Шаргородский М. В.*), N. S. Tagantsev (*Таганцев Н. С.*), N. I. Zagorodnikov (*Загородников Н. И.*) and others.

Latterly, comprehensive studies were presented by L. A. Lozanovich (*Лозанович Л. А.*) involved in analysis of criminal legal and criminological aspects of illegal abortion (2004), M. V. Kiseleva (*Киселева М. В.*) having analyzed illegal abortion in the context of criminal legal protection of maternity (2010). Other studies were oriented to criminal legal protection of human life in the prenatal phase and after the birth (M. M. Minaeva (*Минаева М. М.*) (2012)).

The elements of illegal abortion that are provided for by the national criminal laws were fragmentarily examined by A. Shumilov (*Шумилов А.*), S. Tasakov (*Тасаков С.*) and a number of other authors. Other authors, such as S. Boyarov (*Бояров С.*), A. V. Gololobova (*Гололобова А. В.*), R. D. Sharapov (*Шарапов Р. Д.*), G. B. Romanovsky (*Романовский Г. Б.*), paid the most attention to the question of the beginning of human life and its criminal legal protection. Still other authors, such as R. A. Kuzminyh (*Кузьминых Р. А.*), V. Pankratov (*В. Панкратов*), discussed the issue of criminalization of abortion. Rather detailed comparative analysis of criminal laws of various states (including the aspect of criminal liability for illegal abortion) was carried out by V. N. Dodonov (*Додонов В. Н.*), O. S. Kapinus (*Капинус О. С.*), S. P. Shcherba (*Щерба С. П.*).

In various aspects abortion in general or criminal liability for illegal abortion was analyzed as well by many authors from Western states (such as M. Bohlander, M. Brazier, R. Card, E. Cave, A. Eser, B. Hilliard, B. Hogan, G. T. Laurie, J. K. Mason, J. Montgomery, A. Ocskó, S. D. Pattinson, J. S. Smith, U. Werner and others).

However, in Lithuanian science of criminal law, an illegal abortion and particularly compelling a woman to have an illegal abortion up to present time were left aside and

the elements of such crimes both earlier and in recent period were practically ignored by Lithuanian authors. Probably, such lack of attention was caused by a factor that illegal abortion is latent crime or, probably, by a complexity of the subject that requires going deep into various sectors of knowledge (first of all, medicine), not only knowledge of criminal law.

In the interwar period, some authors (such as T. Goldbergas, S. Gruodis, J. Jarašius, P. Mažylis, L. Šimaitis, A. Vaitiekavičius) wrote about abortions; however, publications of the said period (except published by V. Stankevičius) were focused on incidence of illegal abortion, “the struggle against them” and their detection, the mostly spread methods of illegal abortions and so on, but not on the relevant provisions of the criminal law. The elements of illegal abortion provided for by the previous Criminal Code (1961) were discussed by A. Pėstininkas and J. Nocius. However, the examination of the elements of illegal abortion provided by the said authors was the one of generalizing and reviewing character and limited by touching the key aspects only.

Up to present time, the elements of illegal abortion stipulated in Article 142 of the present Criminal Code (except of the Commentary of the Criminal Code of the Republic of Lithuania) were discussed in the only publication (by A. Čaikovski and I. Žukovaitė) and in the methodical material prepared by O. Fedosiukas. However, the elements of compelling a woman to have an illegal abortion (that are provided for by a criminal law in the history of independent Lithuania *for the first time*) up to present were never considered in the science of criminal law of Lithuania (except of the Commentary of the Criminal Code of the Republic of Lithuania).

As in other states, some other issues more related to general aspects of abortion than to criminal liability for illegal abortion were discussed in Lithuanian legal literature to some broader extent. They included beginning of human life and criminal legal protection of life in the prenatal phase (P. Docka, E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, S. Kirchner, A. Milinis and others); an abortion in the context of human rights and the jurisprudence of the European Court of Human Rights (E. Gruodytė, S. Kirchner), the historical aspects of legal regulation of abortions (V. Jurėnienė), abortion in the context of family law (V. Mikelėnas). In aspects other than criminal legal ones, abortions were discussed by authors from other sectors (mostly medicine) as well (such as D.

Bartkevičienė, R. Jakubčionytė, G. Mečėjus, A. Narbekovas, B. Obelenienė, D. Serapinas, V. Vanagienė and others).

So, the presented research on criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it is the *first* research of such a character in the science of criminal law in Lithuania, therefore a majority of issues raised and discussed herein were never analyzed up to present time or analyzed only fragmentarily. For the first time in Lithuania, the evolution of the criminal laws that were regulating criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it is disclosed consistently and comprehensively; a systematic analysis of the elements of illegal abortion and the elements of compelling a woman to have an illegal abortion has been carried out; the criminal legal consequences that may arise for the commission of such criminal acts are analyzed; the proportionality of the penalties for such criminal acts to their dangerousness is assessed. In the work, the problems of present legal regulation of abortions as well as problems of interpretation and application of the Articles 142 and 143 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania are identified and the ways of their settlement are offered.

Practical value of the study. In the research, the imperfections of the legal regulation of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it are identified and the ways of a settlement of such imperfections are offered. The latter may be useful for improving the provisions of criminal law having such imperfections. In addition, the problems of interpretation of Article 142 of the Criminal Code and the problems of its application in jurisprudence analyzed in the work may be helpful in drafting of the law on abortions (for example, defining the key concepts usable in the law *etc.*) that is necessary and shall be passed earlier or later. Notwithstanding the fact that only single cases of application of criminal liability for illegal abortion take place in practice, this work is expected to be useful for judges, public prosecutors and other lawyers in their professional activities. Moreover, the issues raised and discussed in the work may attract an attention of scientists and other persons who are interested in the topic under discussion. Finally, the results of the research may be used as a base in the process of teaching and studying the discipline of the Special Part of the Criminal Law.

Statements of the dissertation to be defended:

1. As an illegal abortion should be considered such illegal actions of the offender that are directed at a destruction of a human embryo (foetus) after its implantation in the uterus and before its birth.
2. Illegal abortion is directed at a destruction of an alive human embryo (foetus). Illegal abortion should be considered to be a crime against (unborn) human life, but not a crime endangering human (woman's) health and life.
3. Compelling a woman to have an illegal abortion should be considered to be a crime against (unborn) human life, but not a crime endangering human (woman's) health and life.
4. Criminal liability of a legal entity should be provided for by the criminal law for any type of an illegal abortion and compelling a woman to have an illegal abortion.

Approval of the results of the research. The author has published two publications related to the topic of the dissertation. Both of them were published in the periodical scientific journal "Law" (Vilnius University Faculty of Law).

REVIEW OF THE CONTENTS OF THE DISSERTATION

The Dissertation consists of an introduction, four parts, conclusions and proposals, the list of sources used, annexes, and the list of author's scientific publications on the subject of the dissertation.

Taking into account that the object of the research – criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it – is very broad, in this research it is analyzed not in all, but in key aspects only.

An “abortion”, first of all, is a medical category, so the research is started from the analysis of the medical aspects of abortion. It is important to note that disclosure of the concept of abortion in medicine is necessary for the analysis of the issues considered in detail further in the work.

According to the data from 2011 Population and Housing Census of the Republic of Lithuania, 77,3 percent of the population of Lithuania subsume themselves to Roman Catholics⁸. The initiatives to alter the legal regulation of abortions motivate a deeper consideration of the position of Catholic Church towards abortion, as arguments of religious character figure both in general debate on abortions and in the process of lawmaking. As it is pointed out in the explanatory note of the Draft Law on protection of life in the prenatal phase, “the Law on protection of life in the prenatal phase reflects the teachings of Catholic Church and Pope John Paul II”. Therefore a part of the study is designed to the disclosure of Catholic Church's attitude to abortion.

The initiatives to alter the present legal regulation of abortions and prohibit a termination of pregnancy up to 12 weeks at a request of the woman predetermines a necessity to analyze the incidence of both – not only illegal, but also legal – abortion, as it is the only way to clear up the incidence of the act to be criminalized. A part of the work comprises an analysis of the risk factors of a miscarriage and causes of termination of pregnancy. It is notable that the importance of the said part is particularly evident in the context of criminal liability of women for illegal abortion – if such a liability is established, the causes of termination of pregnancy would enable disclosing the motives

⁸ *Lithuanian 2011 Population Census in Brief*. [Vilnius], [2012], p. 26.

of the committed illegal abortion and the awareness of the risk factors of a miscarriage would facilitate perception of the ways of committing the act.

In the work, no special or more detailed analysis of abortion in the context of human rights is provided. Such a decision was predetermined by the fact that the jurisprudence of the European Court of Human Rights concerning abortions is frequently and broadly analyzed in the literature. Moreover, very detailed, comprehensive and large researches of these issues have been done recently⁹. For this reason, the issues rarely analyzed or not analyzed in the literature, namely those related to criminal liability for illegal abortion, have been chosen herein as a subject of a robust analysis.

From the position of criminal law, the object of research is, first of all, examined in the historical aspect, so a detailed analysis of criminal laws that were regulating criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it in Lithuania in various periods is provided. It should be emphasized that the research is aimed to regulation of criminal liability for illegal abortion and compelling a woman to have it and its application *in Lithuania*. Therefore the evolution of the foreign states criminal laws on criminal liability for illegal abortion is not examined herein. Instead, references to provisions of *present-day* criminal laws of foreign states are provided to the required extent.

The review of preceding criminal laws of Lithuania consistently guides to the *present* legal regulation of abortions. For this reason, the analysis is continued with examination of the relevant valid legal acts that, on one hand, show the origin of the contents of the Article 142 of the Criminal Code and, on the other hand, affect an application of criminal liability for illegal abortion.

The detailed examination of the Article 142 of the Criminal Code is started from an analysis of its structure and the nature of the elements of illegal abortion provided in it. It should be noted that the elements of illegal abortion are not analyzed individually according to their presentment in the Criminal Code, but jointly, stressing the meaningful differences, where necessary. On the theoretical level, the content of the elements of crime stipulated in Article 143 of the Criminal Code is disclosed as well.

⁹ See, for example, KIRCHNER, Stefan. *The pre-natal personal Scope of Article 2 Section 1 Sentence 1 of the European Convention on Human Rights*: a doctoral dissertation. Social sciences, Law (01 S). Kaunas, 2012.

Commission of illegal abortion or compelling a woman to have an illegal abortion causes or at least should cause the rise of criminal legal consequences. Because only single cases of application of criminal liability for illegal abortion take place in practice (and cases of application of criminal liability for compelling a woman to have an illegal abortion do not take place at all), the focal attention is paid to the structure of the sanctions of Articles 142 and 143 of the Criminal Code. Conformity (proportionality) of the penalties provided in the sanctions of Articles 142 and 143 of the Criminal Code to the dangerousness of the crimes under analysis is also assessed herein. Conversely, the issues related to imposition of a penalty are mentioned fragmentarily and some other issues (such as release from criminal liability, release from a penalty and so on) are not discussed at all.

CONCLUSIONS AND PROPOSALS

1. In medicine, abortion is defined as spontaneous end of pregnancy (miscarriage) as well as an artificial termination of pregnancy (induced abortion). The dividing line between abortion and a premature birth is bound with a viability of the foetus, i. e. such level of its development that enables its existence separately from the body of the mother. Viability of the foetus is predetermined by the duration of the pregnancy (no less than 22 weeks) and (or) the weight of the foetus (no less than 500 g).
2. Illegal abortion may be performed in the period of pregnancy that begins at implantation of the embryo in the uterus and ends with the birth of an infant.
3. In Article 142 of the Criminal Code, the body of illegal abortion (Paragraph 1 of Article 142) and the bodies of aggravated illegal abortion (Paragraphs 2 and 3 of Article 142) are provided for. The dispositions of Article 142 of the Criminal Code are blanket, therefore determining the right meaning of an applicable norm, other legal acts, including, inter alia, The Procedure of the Operation of Termination of Pregnancy, shall be taken into consideration.
4. Illegal abortion is always directed at a destruction of an alive human embryo (foetus). To be the main object of the crimes prohibited in Article 142 of the Criminal Code should be considered a life of human embryo (foetus). Criminal liability for illegal abortion should be provided for in a chapter of the Criminal Code other than at present (for example, in chapter “Crimes against unborn life”).
5. Abortion was performed at a request of the woman (irrespectively of the form of the request), if it conformed to the true will of the woman. For stating the elements of illegal abortion, an expression of a weaker intensity of the woman’s

will, i.e. her assenting to an illegal abortion (if such assenting was not obtained by a deceit, mental coercion and so on), is sufficient.

6. In Article 142 of the Criminal Code, the concepts of “termination of pregnancy” and “performing an abortion” are interlinked by a ratio of a totality and part. An act in the bodies of illegal abortion provided for in Paragraphs 1 and 2 of Article 142 may express itself only in application of procedures for termination of pregnancy applicable in medical practice (such as vacuum aspiration, uterus curettage and so on). The concept “termination of pregnancy” used in Paragraph 3 of Article 142 of the Criminal Code should be understood broader and explained as meaning any actions for termination of pregnancy performed by the culprit.
7. The bodies of illegal abortion provided for in Article 142 of the Criminal Code are material. The consequences provided for by this article is destruction of the human embryo (foetus) (its death), therefore the moment of completion of any illegal abortion should be bound with the moment of the destruction of the embryo (foetus) (not the moment of its expulsion from the body of the woman). When illegal abortion performed by a culprit provokes a premature birth and the newborn is born alive, the act should be qualified as an attempt to commit illegal abortion.
8. In the context of Paragraphs 1 and 2 of Article 142 of the Criminal Code, “a health care establishment” should be considered to mean only a health care establishment registered in the National Register of Health Care Establishments and having a license that provides it a right to provide services of termination of pregnancy.
9. The concept of “contraindications” used in Paragraph 1 of Article 142 of the Criminal Code should not be interpreted widely recognizing that one of them is a pregnancy over 12 weeks. Pregnancy over the term provided for by laws

should be provided for in Paragraph 1 of Article 142 of the Criminal Code as a constituent feature of the body of the crime.

10. Termination of pregnancy over 22 weeks is worth to be provided for as one more constituent feature aggravating illegal abortion, thus recognizing that a destruction of a foetus able to exist separately from the woman's body is a crime of a higher degree of dangerousness.
11. In the context of Paragraph 1 of Article 142 of the Criminal Code, "a doctor who has the right to perform abortions" should be considered to mean every doctor obstetrician-gynecologist (irrespective of a health care establishment where such a doctor practises medicine) who has a valid license for medical practice according to the said qualification. If such a doctor performs an abortion at a health care establishment having no right to provide services of termination of pregnancy, the abortion shall be assessed as performed out of a health care establishment and the act shall be qualified according to Paragraph 1 of Article 142 of the Criminal Code.
12. An abortion performed at a health care establishment by a health care specialist who does not have the right to perform abortions not always distinguishes itself by a lower degree of dangerousness, as compared to an abortion performed by any person not provided the said right. It is necessary at least the features of a special subject to define narrower in order to narrow the scope of persons to whom the Paragraph 2 of Article 142 of the Criminal Code could be applied.
13. Criminal liability of a legal entity should be provided for by the criminal law for any type of an illegal abortion and compelling a woman to have an illegal abortion.
14. While committing a crime provided for in Article 143 of the Criminal Code, the culprit strives for a destruction of a developing in the woman's uterus human

embryo (foetus) – in this case, mental coercion is only a means for achieving the objective. To be the main object of the crime prohibited in Article 143 of the Criminal Code should be considered a life of human embryo (foetus); freedom of woman's actions, as well as her mental and physical health, her life should be considered to be an additional object of the crime.

15. Compelling a woman to have an illegal abortion may take place by taking advantage of a woman's dependency on the culprit, instead of exerting a mental coercion on the victim or persons close to her. For this reason, it is expedient "taking advantage of a person's dependency" to provide for in the Article 143 of the Criminal Code as a separate way of committing the act.

16. According to dangerousness of the crimes, compelling a woman to have an illegal abortion (Article 143 of the Criminal Code) should be considered to be in between severe health impairment (Article 135 of the Criminal Code) and illegal abortion (Article 142 of the Criminal Code). The penalties provided for in Article 143 of the Criminal Code are too lenient (so, they are not proportional to the dangerousness of the crime prohibited in Article 143). Therefore in future more severe penalties in Article 143 should be provided for.

LIST OF PUBLICATIONS

1. DAUKŠAITĖ, Inga. Nėščioji neteisėto aborto sudėtyje [*Pregnant Woman under the Elements of Illegal Abortion*]. *Teisė*, 2011, vol. 79, p. 65–75.
2. DAUKŠAITĖ, Inga. Teisėto aborto sąvoka pagal Lietuvos teisės aktus [*The Concept of Legal Abortion according to Lithuanian Laws*]. *Teisė*, 2011, vol. 81, p. 60–72.

PERSONAL DETAILS

Name: Inga Daukšaitė

Date and place of birth: 30 March, 1985, Vilnius, Lithuania

Education:

2008–2013 Doctoral studies at Vilnius University, Lithuania

2003–2008 Law studies at Vilnius University, Lithuania (Master of Laws degree)

2006–2007 Law studies at Ghent University, Belgium (*Universiteit Gent*)

2003 graduated from Vilnius Žemyna Gymnasium

Professional activities:

2009–2012 Assistant Lecturer in Criminal Law (Special Part) at the Faculty of Law, Vilnius University, Lithuania

Since 2008 Company Lawyer

BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NETEISĖTĄ ABORTĄ IR PRIVERTIMĄ JĮ DARYTIS (REZIUMĖ)

Temos aktualumas. Aborto tema visais laikais buvo aktuali tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse. Pasaulio sveikatos organizacijos (angl. *the World Health Organization*) duomenimis, maždaug vienas iš penkių nėštumų baigiasi jo nutraukimu ir todėl kasmet pasaulyje padaroma beveik 44 mln. abortų (2008 m.). Dėl nesaugaus aborto maždaug 5 mln. moterų kasmet yra hospitalizuojamos, o 47 tūkst. moterų dėl jo miršta¹⁰. Tačiau temos aktualumą lemia ne tik šie įspūdingi skaičiai.

Nagrinėjamoje temoje persipina ir neretai konfrontuoja įvairių sričių (ne tik teisės, bet, be kita ko, ir medicinos, religijos, moralės) argumentai. Šioje temoje, be to, didelę dalį užima diskusija – kam vis dėlto turėtų būti teikiamas prioritetas: dar negimusio vaiko teisei gyventi ar moters apsisprendimo laisvei, jos laisvei priimti sprendimus dėl savo kūno, planuoti, kada ir kiek susilaukti vaikų, taip pat teisei į privataus gyvenimo neliečiamumą ir net teisei į gyvybę¹¹. Taigi, baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą nustatymas neabejotinai laikytina viena jautriausių, sudėtingiausių bei kontroversiškiausių temų tiek Lietuvos, tiek užsienio valstybių baudžiamosios teisės moksle.

Paminėti aspektai aiškiai rodo, kad abortų problema tiesiogiai susijusi su žmogaus teisių klausimais. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dar 1995 m. yra pažymėjęs, kad „demokratinėje visuomenėje prioritetas teikiamas žmogui, todėl viskas, kas susiję su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, reguliuojama įstatymais. Tai ir žmogaus teisių bei laisvių patvirtinimas, ir jų turinio apibrėžimas, ir apsaugos bei gynimo teisinės garantijos, ir leistinas jų apribojimas, ir kt.“¹².

¹⁰ *Safe and unsafe induced abortion: global and regional levels in 2008, and trends during 1995–2008* [interaktyvus]. [žiūrėta 2013 m. birželio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/75174/1/WHO_RHR_12.02_eng.pdf>.

¹¹ Kasmet pasaulyje dėl su nėštumu susijusių priežasčių miršta daugiau nei 350 tūkst. moterų. – MESCE, Deborah; ir CLIFTON, Donna. *Abortion: Facts & Figures 2011*. S. l., 2011, p. 5. Teigiama, jog laiku nutraukus nėštumą, šių mirčių (ar bent dalies jų) būtų galima išvengti.

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 10 straipsnio septintosios dalies nuostatos, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo

Nepaisant to, ne tik nėštumo nutraukimo tvarką, bet ir nėštumo nutraukimo pagrindus šiandien Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos dar 1994 m. patvirtinta (nuo to laiko nė karto nekeista ir todėl daugeliu požiūrių pasenusi) Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarka¹³. Atsižvelgiant į tai, išeity, kad nėštumo nutraukimo pagrindai gali būti keičiami sveikatos apsaugos ministro įsakymu (pavyzdžiui, numatant, kad nėštumo iki 12 nėštumo savaičių nutraukti moters prašymu – nebegalima), nors nėštumo nutraukimo pagrindai neabejotinai yra *įstatymo*, o ne poįstatyminio teisės akto reguliavimo dalykas¹⁴. Tokia situacija, be jokios abejonės, negalės tęstis amžinai, todėl anksčiau ar vėliau (kai tik tam bus subręsta) Lietuvoje turės būti priimtas abortų įstatymas (čia neturima omenyje, kad būtent toks turėtų būti šio įstatymo pavadinimas).

Verta pažymėti, kad minėtosios nėštumo nutraukimo tvarkos tekstas mažai kuo skiriasi nuo prieš tai Lietuvoje galiojusios TSRS sveikatos apsaugos ministerijos 1982 m. kovo 16 d. įsakymu Nr. 234 patvirtintos Nėštumo nutraukimo operacijų atlikimo tvarkos¹⁵, dar daugiau – kai kurios šiuo metu galiojančios nėštumo nutraukimo tvarkos nuostatos tėra bene *pažodinis* ankstesnės tvarkos nuostatų vertimas. Taigi, akivaizdu, Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkos turinys turi būti peržiūrėtas.

Būtina pridurti, jog naujų teisės aktų šioje srityje priėmimas pareikalaus iš naujo apgalvoti (nebūtinai keisti) ir požiūrį į patį abortą, kaip tam tikrą reiškinį. Ar abortas tebegalės būti vertinamas kaip „natūrali“ šeimos planavimo (šeimos dydžio reguliavimo) priemonė¹⁶, ar vis dėlto bus manoma, kad nėštumo nutraukimas yra kažkas daugiau nei tik pačios moters reikalas. Ar draudimas nutraukti nėštumą po 12 nėštumo savaičių tebereikš *moters* sveikatos ir gyvybės apsaugą ar vis dėlto toks draudimas reikš negimusio vaisiaus teisių (interesų) pripažinimą ir jų gynimą. Ar nėštumo nutraukimas po 12 nėštumo savaičių tebereikš nusikaltimo, pavojingo *moters* sveikatai ir gyvybei,

tvarkos dalinio pakeitimo“ 1.2 punkto nuostatos, 2.1 punkto ir jo 1, 2 bei 3 papunkčių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 89-2007.

¹³ *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 18-299.

¹⁴ Štai Vengrijoje Konstitucinis Teismas 1991 m. nutarime, nenagrinėdamas nėštumo nutraukimą reglamentuojančių teisės aktų (iš kurių du buvo *poįstatyminiai*) nuostatų turinio, nustatė jų prieštaravimą Konstitucijai dėl jų *formos*. – OCSKÓ, András. Teisė į gyvybę: gyvybės gynimas Vengrijos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje. *Konstitucinė jurisprudencija*, 2007, Nr. 2 (6), p. 289–293.

¹⁵ Инструкция о порядке проведения операции искусственного прерывания беременности, утвержденная приказом Министерства здравоохранения СССР № 234 от 16 марта 1982 г. In МИРОШНИЧЕНКО, В. П.; ir СОЛЬСКИЙ, Я. П. *Аборт и его осложнения*. Киев, 1984, p. 127–129.

¹⁶ MIKELĖNAS, V. *Šeimos teisė*. Vilnius, 2009, p. 345.

padarymą, ar vis dėlto toks nėštumo nutraukimas reikš kėsiniimąsi į žmogaus vaisiaus gyvybę.

Neteisėtu, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹⁷ (**toliau ir – Baudžiamasis kodeksas, BK**) 142 straipsnio prasme, pripažįstamas toks abortas, kuris bendriausiu požiūriu padarytas pažeidžiant svarbiausius Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkos reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, naujų teisės aktų priėmimas šioje srityje gali lemti ir Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio turinio pokyčius, taigi – turėti įtakos ir baudžiamajai atsakomybei už neteisėtą abortą apskritai.

Greta kitų temos aktualumo rodiklių būtina paminėti tai, kad bandymų keisti esamą abortų teisinį reglamentavimą Lietuvoje būta anksčiau (2002, 2005, 2006 m.), tokių bandymų esama ir dabar. Ne taip seniai, 2013 m. kovo 10 d., Seime užregistruotas Gyvybės prenatalinėje fazėje apsaugos įstatymo projektas, kuriam, beje, po pateikimo Seimo posėdyje jau buvo pritarta – nuspręsta pradėti projekto svarstymo procedūrą. Šio įstatymo projekto esmė – uždrausti nėštumo iki 12 savaičių nutraukimą moters pageidavimu ir leisti nėštumą nutraukti tik, kai: 1) „nėštumas gresia nėščios moters gyvybei ar sveikatai“; 2) „yra pagrįstų įtarimų, jog nėštumas atsirado dėl nusikalstamų veikų“¹⁸. Taigi, kaip matyti, juo iš esmės siekiama sugriežtinti nėštumo nutraukimo sąlygas, tuo pačiu – susiaurinti „teisėto“ aborto bei išplėsti „neteisėto“ aborto sąvokas. Be to, kartu su šiuo įstatymo projektu inicijuojamas ir Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 dalies pakeitimas, siūlant jį išdėstyti taip: „Gydytojas, turintis teisę daryti nėštumo nutraukimo (aborto) operacijas, padaręs abortą pacientės prašymu, jeigu tai padaryta ne įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka, baudžiamas [...]“¹⁹.

Šiame kontekste be gilesnės analizės galima konstatuoti, kad vien tik draudimas nutraukti nėštumą iki 12 savaičių – abortų poreikio nesumažins, todėl tokio įstatymo priėmimas, iš vienos pusės, paskatintų vadinamąjį abortų turizmą, iš kitos pusės, padidintų neteisėtų abortų skaičių. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, pastaraisiais metais Lietuvoje vis dar padaroma apie 6–7 tūkst. abortų²⁰,

¹⁷ *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

¹⁸ 2013 m. kovo 10 d. Lietuvos Respublikos gyvybės prenatalinėje fazėje apsaugos įstatymo projektas Nr. XIIP-337 [interaktyvus]. [žiūrėta 2013 m. birželio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=444122>.

¹⁹ 2013 m. kovo 10 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135, 142 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir Kodekso papildymo 131(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-338 [interaktyvus]. [žiūrėta 2013 m. birželio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=444123>.

²⁰ *Demografijos metraštis 2011*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas, 2012, p. 69.

taigi, kaip matyti, tokios procedūros poreikis – yra. Šie duomenys, reikia pripažinti, neleidžia teigti, kad priėmus siūlomą įstatymą būtent tiek kasmet būtų padaroma *neteisėtų abortų*, antra vertus, nereikia abejoti, kad neteisėtų abortų skaičius tokiu atveju – išaugtų, tuo pačiu – padaugėtų ir baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą atvejų.

Galiausiai, būtina pažymėti, kad 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus dabartiniam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui, 143 straipsnis nebuvo keistas nė karto, o vienintelis Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio pakeitimas (2011 m. birželio 21 d.) buvo susijęs ne su straipsnio dispozicijų, bet su sankcijų turiniu. Antra vertus, pasakyta visiškai nereiškia, kad baudžiamajame įstatyme nustatytas baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis reglamentavimas yra išbaigtas ir neturi būti tobulinamas. Šiame kontekste verta paminėti, kad 2000 m. Baudžiamojo kodekso galiojimo laikotarpiu vienintelė iki šiol Lietuvos Aukščiausiajame Teisme nagrinėta neteisėto aborto baudžiamoji byla buvo nagrinėjama išplėstinės septynių teisėjų kolegijos posėdyje, kas taip pat rodo, kad esama BK 142 straipsnio interpretavimo bei taikymo problemų.

Atsižvelgiant į visa išdėstyta bei pasirinktą temą vertinant platesniame kontekste, matyti, jog pasirinkta tema tolydžio darosi vis aktualesnė, traukia ne tik politikų, teisininkų, medikų, bet ir plačiosios visuomenės dėmesį. Savo ruožtu visa tai lemia, jog pasirinkta tema kaip niekad aktuali ir verta nagrinėjimo.

Tyrimo objektas. Tyrimo objektą nusako šios disertacijos pavadinimas – baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis.

Tyrimo dalykas. Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo objektas – baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis – be galo platus, daug apimantis, šiame tyrime jis nagrinėjamas ne visais, o tik svarbiausiais aspektais, kurie ir nusako šio tyrimo dalyką.

„Abortas“ pirmiausia yra medicinos mokslo kategorija, todėl disertacinis tyrimas pradedamas būtent medicininių aborto aspektų analize. Svarbu pastebėti, kad aborto sampratos medicinoje atskleidimas būtinas toliau darbe nagrinėjamų teisinių klausimų analizei.

Remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, 77,3 proc. Lietuvos gyventojų priskiria save Romos katalikams²¹. Įsigilinti pagaliau į Katalikų bažnyčios poziciją aborto atžvilgiu skatina ir iniciatyvos keisti esamą abortų teisinį reglamentavimą, mat religinio pobūdžio argumentai figūruoja ne tik debatuose abortų klausimu apskritai, bet ir įstatymų leidybos procese. Kad „Gyvybės prenatalinėje fazėje apsaugos įstatymas atspindi Katalikų bažnyčios, popiežiaus Jono Pauliaus II mokymus“ *expressis verbis* nurodyta šio įstatymo projekto aiškinamajame rašte. Todėl dalis šio tyrimo skirta Katalikų bažnyčios požiūriui į abortą atskleidimui.

Iniciatyvos keisti esamą abortų teisinį reglamentavimą ir uždrausti nėštumo iki 12 savaičių nutraukimą moters pageidavimu lemia būtinybę analizuoti ne tik neteisėto aborto, bet ir teisėto aborto paplitimo Lietuvoje mastą, mat tik taip galima išsiaiškinti, kiek plačiai yra paplitusi veika, kurią norima kriminalizuoti²². Dalis darbo skirta savaiminio persileidimo rizikos veiksnių bei nėštumo nutraukimo priežasčių analizei. Pastebėtina, jog pastarosios tyrimo dalies reikšmė ypač atsiskleidžia moterų baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą kontekste – nustatius tokią atsakomybę, nėštumo nutraukimo priežastys padėtų atskleisti neteisėto aborto padarymo motyvus, o savaiminio persileidimo rizikos veiksnių žinojimas palengvintų veikos padarymo būdų supratimą.

Darbe atskirai ir detaliau nėra nagrinėjamas abortas žmogaus teisių kontekste. Tokį sprendimą lėmė tai, kad su abortais susijusi Europos žmogaus teisių teismo praktika teisės literatūroje yra dažnai ir plačiai nagrinėjama. Dar daugiau, šiais klausimais (ir Lietuvoje) jau yra atlikta nuodugnių, didelės apimties tyrimų²³. Dėl šios priežasties šiame darbe gilesnei analizei pasirinkti tie su baudžiamąja atsakomybe už neteisėtą abortą susiję klausimai, kurie teisės literatūroje iki šiol buvo mažai nagrinėti arba nenagrinėti visai.

Jau iš baudžiamosios teisės pozicijų tyrimo objektas pirmiausia nagrinėjamas istoriniu aspektu, atliekant išsamią baudžiamųjų įstatymų, atskirais laikotarpiais

²¹ *Lietuvos gyventojai 2011 metais*: 2011 m. gyventojų surašymo rezultatai. [Vilnius]: Lietuvos statistikos departamentas, [2012], p. 26.

²² Veikos paplitimas, kaip žinoma, baudžiamosios teisės teorijoje pripažįstamas vienu iš veikos kriminalizavimo kriterijų. – Žr., pavyzdžiui, ŠVEDAS, Gintaras. Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika. *Teisė*, 2012, Nr. 82, p. 15–16, 19–20.

²³ Žr., pavyzdžiui, KIRCHNER, Stefan. *Europos žmogaus teisių konvencijos 2 straipsnio 1 dalies 1 sakinio taikymas prenatalinėje stadijoje* [rankraštis]: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Kaunas, 2012.

reglamentavusių atsakomybę už abortus Lietuvoje, raidos analizę. Šis tyrimas nukreiptas į baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis reglamentavimą ir tokios atsakomybės taikymą *Lietuvoje*, todėl tai, kaip baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis nustatantys baudžiamieji įstatymai keitėsi užsienio šalyse, šiame darbe *nėra* nagrinėjama, tačiau tiek, kiek tai buvo būtina, darbe pateikiamos nuorodos į *dabartinių* užsienio šalių baudžiamųjų įstatymų nuostatas.

Atskirais laikotarpiais Lietuvoje galiojusių baudžiamųjų įstatymų apžvalga nuosekliai veda prie *esamo* abortų teisinio reglamentavimo. Dėl šios priežasties toliau darbe analizuojami svarbiausi galiojantys šios srities teisės aktai, ne tik rodantys Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio turinio kilmę, bet ir turintys įtakos baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą taikymui.

Paties Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio išsamus nagrinėjimas pradedamas jo sandaros ir jame numatytų neteisėto aborto sudėčių prigimties analize. Neteisėto aborto sudėtys darbe nagrinėjamos ne atskirai ir paeiliui, pagal jų išdėstymą Baudžiamajame kodekse, bet drauge, kur reikia – pabrėžiant reikšmingus skirtumus. Teoriniu lygmeniu darbe atskleidžiamas ir privertimo darytis neteisėtą abortą sudėties, numatytos Baudžiamojo kodekso 143 straipsnyje, požymių turinys.

Baudžiamojo įstatymo numatytą neteisėto aborto ar privertimo darytis neteisėtą abortą sudėti atitinkančios veikos padarymas lemia ar bent jau turėtų lemti baudžiamųjų teisinių padarinių atsiradimą. Esant tik pavieniams baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą taikymo atvejams, o baudžiamosios atsakomybės už privertimą darytis neteisėtą abortą taikymo atvejų nesant apskritai, darbe didžiausias dėmesys skirtas tik Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių sankcijų sandarai, jose numatytų bausmių atitikčiai (proporcingumui) nagrinėjamų nusikaltimų pavojingumui. Dėl šios priežasties bausmės skyrimas darbe tik paliečiamas, o kai kurie kiti klausimai (atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, atleidimas nuo bausmės ir kt.) – darbe nenagrinėjami visai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis reglamentavimą Lietuvos baudžiamajame įstatyme, atskleisti šio reglamentavimo trūkumus bei pasiūlyti galimus tokių trūkumų šalinimo variantus, identifikuoti Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių interpretavimo bei taikymo problemas.

Tyrimo uždaviniai. Tyrimo tikslui pasiekti išskirti šie tyrimo uždaviniai:

- 1) atskleisti medicininius aborto sampratos aspektus;
- 2) atskleisti Katalikų bažnyčios požiūrį į abortą;
- 3) išanalizuoti abortų paplitimo mastus, ištirti savaiminio persileidimo rizikos veiksnius bei nėštumo nutraukimo priežastis;
- 4) atlikti baudžiamųjų įstatymų, atskirais laikotarpiais reglamentavusių atsakomybę už abortus Lietuvoje, raidos analizę;
- 5) apibūdinti dabartinį baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis reglamentavimą, įvertinti neteisėto aborto ir privertimo darytis neteisėtą abortą sudėčių vietą nusikalstamų veikų sudėčių sistemoje;
- 6) išnagrinėti neteisėto aborto sudėčių požymius, įvertinti šių požymių interpretavimą baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje, identifikuoti Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio taikymo problemas;
- 7) išnagrinėti privertimo darytis neteisėtą abortą sudėties požymius;
- 8) įvertinti Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių sankcijose numatytų bausmių atitikti (proporcingumą) nagrinėjamų nusikaltimų pavojingumui.

Tyrimo šaltiniai. Šio tyrimo šaltiniai pirmiausia yra įvairių laikotarpių Lietuvos baudžiamieji įstatymai, taip pat kiti įstatymai ir teisės aktai, įvairiais aspektais reikšmingi baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis analizei. Darbe remtasi ir kitų šalių (Austrijos, Belgijos, Čekijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos, Maltos, Portugalijos, Rusijos, Šveicarijos, Vokietijos ir kt.) baudžiamaisiais įstatymais, tačiau, reikia pažymėti, lyginamoji Lietuvos ir kitų šalių baudžiamųjų įstatymų nagrinėjamu aspektu analizė nėra šio tyrimo tikslas ir todėl kitų šalių baudžiamaisiais įstatymais darbe remtasi tik ten ir tiek, kiek tai buvo būtina – norint parodyti egzistuojančius teisinio reglamentavimo skirtumus ir įvertinti jų pranašumus (trūkumus), pateikti pavyzdžių, kaip vienas ar kitas klausimas yra išspręstas kitose šalyse ir pan.

Darbe taip pat naudotasi Lietuvos ir užsienio (daugiausia Rusijos) mokslininkų darbais. Verta pastebėti, kad baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis analizei pasitelkti ir ankstesnių metų (įskaitant tarybinį laikotarpį) baudžiamosios teisės mokslininkų darbai. Galimybę ir netgi būtinybę remtis šiais darbais nulėmė tai, kad požiūris į neteisėtą abortą, kaip nusikaltimą, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, o vėliau ir priėmus dabar galiojančią Baudžiamąjį kodeksą, iš esmės

liko nepakitęs, be to, kai kurių neteisėto aborto sudėčių požymiai (pavyzdžiui, pavojinga veika, kaltė) tebeturi tą pačią prasmę, todėl daugelis anksčiau rašiusių mokslininkų įžvalgų nenustojo aktualumo ir šiandien. Atsižvelgiant į tai, kad „abortas“, kaip minėta, pirmiausia yra medicinos mokslo kategorija, darbe nemažai remtasi ir medicinos literatūra.

Darbe išanalizuota negausi teismų praktika neteisėto aborto baudžiamosiose bylose, be to, pagal poreikį remtasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei žemesnių instancijų bendrosios kompetencijos teismų praktika kitų kategorijų bylose. Atliekant tyrimą, taip pat naudotasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimais.

Tyrimo metodai. Siekiant kuo nuodugnesnės baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį daryti analizės, naudoti įprastiniai baudžiamojoje teisėje taikomi tyrimo metodai, tarp kurių svarbiausieji – istorinis, lingvistinis, sisteminis, lyginamasis, loginis.

Istorinis tyrimo metodas taikytas atliekant baudžiamųjų įstatymų, įvairiais laikotarpiais reglamentavusių atsakomybę už abortus Lietuvoje, raidos analizę. Šio metodo taikymas padėjo atskleisti, kaip ilgainiui keitėsi požiūris į patį abortą, kaip tam tikrą visuomenėje egzistuojantį reiškinį, kaip tokie pokyčiai įtakojo baudžiamųjų įstatymų turinį bei abortų baudžiamumą.

Atskleidžiant neteisėto aborto bei privertimo daryti neteisėtą abortą sudėčių požymių turinį, aiškinant(is) Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnyje vartojamų sąvokų prasmę, darbe naudotas lingvistinis tyrimo metodas.

Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių nuostatos darbe nagrinėtos *ne* atsietai, bet remiantis sisteminę jų analizę, t. y. kitų Baudžiamojo kodekso nuostatų, be kita ko, BK 135 ir 148 straipsnių, kontekste. Be to, svarbiausių Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje vartojamų sąvokų („gydytojas, turintis teisę daryti aborto operacijas“, „kontraindikacijos“, „sveikatos priežiūros įstaiga“ ir kt.) turinys aiškintas kartu su kituose susijusiuose įstatymuose bei poįstatyminiuose teisės aktuose įtvirtintomis nuostatomis. Sisteminis požiūris leido darbe keltus klausimus išnagrinėti kompleksiskai, nepamirštant, kad visos teisės normos yra tarpusavyje susijusios.

Lyginamojo tyrimo metodo darbe naudojimas pasireiškė Lietuvos bei kitų šalių baudžiamųjų įstatymų (tyrimui reikalingais aspektais) lyginimu (gretinimu). Šio metodo taikymas padėjo atskleisti egzistuojančius Lietuvos bei kitų šalių baudžiamųjų įstatymų

atitinkamų nuostatų skirtumus, įvertinti jų pranašumus (trūkumus), leido parodyti, kaip vienas ar kitas klausimas yra išspręstas kitose šalyse.

Loginis tyrimo metodas taikytas visame darbe. Vienas ar naudotas kartu su kitais, šis tyrimo metodas leido suabejoti teisės literatūroje sutinkamais bene aksiomomis tapusiais teiginiais, buvo reikšmingas identifikuojant Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių interpretavimo bei taikymo problemas, padėjo tiksliai formuluoti platesnio nagrinėjimo vertus klausimus, pastebėti netikėtus (o kartais ir visai paradoksalius) dalykus. Loginis tyrimo metodas neabejotinai buvo reikšmingas ir analizuojant teisės aktų nuostatas, aiškinant(is) tikrąją jų prasmę, taip pat – darant išvadas ar tiesiog apibendrinimus.

Darbo mokslinis naujumas. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą nagrinėjimas pasaulio mastu nėra naujas. Savo laiku neteisėto aborto (ar kitas to meto) sudėtis gana detaliai yra nagrinėję I. I. Gorelikas (*Горелик И. И.*), G. A. Mendelsonas (*Мендельсон Г. А.*), A. A. Piontkovskis (*Пионтковский А. А.*), S. V. Poznyševs (*Познышев С. В.*), Š. S. Raškovskaja (*Рашковская Ш. С.*), M. D. Šargorodskis (*Шаргородский М. Д.*), N. S. Tagancevas (*Таганцев Н. С.*), N. I. Zagorodnikovas (*Загородников Н. И.*) ir kt.

Pastaruoju metu didesnės apimties tyrimus yra atlikusi L. A. Lozanovič (*Лозанович Л. А.*), nagrinėjusi neteisėto aborto baudžiamuosius teisinius ir kriminologinius aspektus (2004), M. V. Kiseleva (*Киселева М. В.*), neteisėtą abortą analizavusi motinystės baudžiamosios teisinės apsaugos kontekste (2010), kiti tyrimai buvo orientuoti į žmogaus gyvybės baudžiamąją teisinę apsaugą iki gimimo ir po jo (M. M. Minajeva (*Минаева М. М.*) (2012).

Fragmentiškai nacionaliniuose baudžiamuosiuose įstatymuose numatytas neteisėto aborto sudėtis yra nagrinėję A. Šumilovas (*Шумилов А.*), S. Tasakovas (*Тасаков С.*), nemažai kitų autorių. Kiti autoriai didžiausią dėmesį yra skyrę žmogaus gyvybės pradžios bei jos baudžiamosios teisinės apsaugos klausimui (S. Bojarovas (*Бояров С.*), A. V. Gololobova (*Гололобова А. В.*), R. D. Šarapovas (*Шарапов Р. Д.*), G. B. Romanovskis (*Романовский Г. Б.*), dar kiti – neteisėto aborto kriminalizavimo problematikai (R. A. Kuzminychas (*Кузьминых Р. А.*), V. Pankratovas (*Панкратов В.*)). Ganėtinai detalią lyginamąją įvairių šalių baudžiamųjų įstatymų (ir baudžiamosios

atsakomybės už neteisėtą abortą aspektu) yra atlikę V. N. Dodonovas (*Додонов. В. Н.*), O. S. Kapinus (*Капинус О. С.*), S. P. Ščerba (*Щерба С. П.*).

Įvairiais aspektais abortą apskritai ar baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą abortą yra nagrinėję ir nemažai Vakarų valstybių autorių (pavyzdžiui, M. Bohlander, M. Brazier, R. Card, E. Cave, A. Eser, B. Hilliard, B. Hogan, G. T. Laurie, J. K. Mason, J. Montgomery, A. Ocskó, S. D. Pattinson, J. C. Smith, U. Werner ir kt.).

Tačiau Lietuvos baudžiamosios teisės moksle neteisėtas abortas ir ypač privertimas darytis neteisėtą abortą iki šiol buvo paliekami nuošalyje, šių nusikaltimų sudėtys didesnio Lietuvos baudžiamosios teisės mokslininkų dėmesio nei anksčiau, nei pastaruoju metu – nebuvo sulaukusios. Tokią dėmesio stoką galbūt lėmė didelis neteisėto aborto latentiškumas, o gal ir tai, kad ši tema yra įvairiapusė, reikalauja ne tik baudžiamosios teisės išmanymo, bet įsigilinimo ir į kitų – pirmiausia, medicinos mokslo – dalykus.

Apie abortus rašė tarpukario autoriai (T. Goldbergas, S. Gruodis, J. Jarašius, P. Mažylis, L. Šimaitis, A. Vaitiekavičius), tačiau tuo metu labiau nagrinėtos ne baudžiamosios įstatymo nuostatos (išskyrus, V. Stankevičių), bet kiti klausimai – neteisėtų abortų paplitimas, „kova su jais“ ir jų išaiškinimas, labiausiai paplitę neteisėto aborto padarymo būdai ir kt. 1961 m. Baudžiamajame kodekse numatytas neteisėto aborto padarymo sudėtis Lietuvoje yra nagrinėję A. Pėstininkas bei J. Nocius. Tačiau šių autorių pateiktas neteisėto aborto sudėčių aiškinimas yra veikiau apibendrinamojo, apžvalginio pobūdžio, apsiribojantis prisilietimu tik prie svarbiausių aspektų.

Dabartinio Lietuvos Respublikos baudžiamosios kodekso 142 straipsnyje numatytos neteisėto aborto sudėtys (be Lietuvos Respublikos baudžiamosios kodekso komentaro) iki šiol buvo nagrinėtos tik viename – A. Čaikovski ir I. Žukovaitės – moksliniame straipsnyje. Metodinėje medžiagoje savo pastabomis apie BK 142 straipsnyje numatytas nusikaltimų sudėtis yra pasidalinęs ir O. Fedosiukas. Tuo tarpu privertimo darytis neteisėtą abortą sudėtis, kuri nepriklausomos Lietuvos baudžiamųjų įstatymų istorijoje numatyta *pirmą kartą*, Lietuvos baudžiamosios teisės moksle iki šiol apskritai nenagrinėta (išskyrus tik oficialų šio straipsnio komentarą).

Kaip ir kitose šalyse, šiek tiek plačiau Lietuvos teisės literatūroje yra nagrinėti kai kurie kiti, ne tiek su baudžiamąja atsakomybe už neteisėtą abortą, kiek su abortu apskritai, susiję aspektai: žmogaus gyvybės pradžia bei žmogaus vaisiaus gyvybės

apsauga baudžiamojoje teisėje (P. Docka, E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, S. Kirchner, A. Milinis ir kt.), abortas žmogaus teisių ir Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijos kontekste (E. Gruodytė, S. Kirchner), abortų teisinio reglamentavimo istoriniai aspektai (V. Jurėnienė), abortas šeimos teisės kontekste (V. Mikelėnas). Įvairiais kitais, nei baudžiamaisiais teisiniais, aspektais abortų temą yra nagrinėję ir kitų (daugiausia medicinos) sričių autoriai (D. Bartkevičienė, R. Jakubčionytė, G. Mečėjus, A. Narbekovas, B. Obelenienė, D. Serapinas, V. Vanagienė ir kt.).

Taigi šis – baudžiamajai atsakomybei už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis skirtas – tyrimas yra *pirmasis* tokio pobūdžio tyrimas Lietuvos baudžiamosios teisės moksle, todėl daugelis šiame tyrime keliamų ir nagrinėjamų klausimų Lietuvos baudžiamosios teisės moksle iki šiol nebuvo nagrinėti arba nagrinėti tik fragmentiškai. Šiame darbe pirmą kartą Lietuvoje nuosekliai, išsamiai, be kita ko, atskleista baudžiamųjų įstatymų, atskirais laikotarpiais reglamentavusių atsakomybę už abortus Lietuvoje, raida, atlikta sisteminė neteisėto aborto ir privertimo darytis neteisėtą abortą sudėčių analizė, nagrinėti baudžiamieji teisiniai padariniai, galintys kilti nagrinėjamus nusikaltimus padariusiems asmenims, įvertintas bausmių už šiuos nusikaltimus proporcingumas šių nusikaltimų pavojingumui. Šiame darbe taip pat identifikuotos abortų teisinio reglamentavimo, Baudžiamojo kodekso 142 ir 143 straipsnių interpretavimo bei taikymo problemos, pasiūlyti būdai, kaip šios problemos galėtų būti sprendžiamos.

Praktinė darbo reikšmė. Tyrime identifikuoti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis reglamentavimo trūkumai bei pasiūlyti tokių trūkumų šalinimo būdai galėtų būti naudingi tobulinant tokių trūkumų turinčias baudžiamojo įstatymo nuostatas. Be to, darbe analizuotos Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio interpretavimo bei taikymo teismų praktikoje problemos galėtų praversti (pavyzdžiui, apibrėžiant pagrindines įstatyme vartojamas sąvokas *etc.*) rengiant abortų įstatymą, kurio priėmimas, kaip minėta, yra *būtinai* ir kuris (anksčiau ar vėliau) turės būti priimtas. Nepaisant to, kad praktikoje pasitaiko tik pavieniai baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą taikymo atvejai, vis dėlto tikimasi, kad šis darbas gali būti naudingas ir teisėjų, prokurorų, kitų teisininkų praktikų profesinėje veikloje. Darbe keliami ir nagrinėjami klausimai gali patraukti ir mokslininkų bei apskritai abortų

tematika besidominčiųjų dėmesį. Galiausiai šio tyrimo rezultatais galėtų būti remiamasi ir dėstyimo bei mokymosi procese.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

1. Neteisėtu abortu turėtų būti pripažįstami tokie neteisėti kaltininko veiksmai, kurie nukreipti į moters gimdoje jau įsitvirtinusio gemalo sunaikinimą iki jo gimimo momento.
2. Neteisėtas abortas yra nukreiptas į gyvo žmogaus gemalo (vaisiaus) sunaikinimą. Neteisėtas abortas turėtų būti pripažįstamas nusikaltimu (negimusio) žmogaus gyvybei, o ne nusikaltimu, pavojingu žmogaus (moters) sveikatai ir gyvybei.
3. Privertimas darytis neteisėtą abortą turėtų būti pripažįstamas nusikaltimu (negimusio) žmogaus gyvybei, o ne nusikaltimu, pavojingu žmogaus (moters) sveikatai ir gyvybei.
4. Už visų rūšių neteisėtą abortą ir priverbtą darytis neteisėtą abortą turėtų būti numatyta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė.

Tyrimo rezultatų aprobavimas. Disertacijos autorė Vilniaus universiteto leidžiamame periodiniame mokslo darbų žurnale „Teisė“ disertacijos tema yra paskelbusi du mokslinius straipsnius. Tyrimų rezultatais taip pat naudotasi Vilniaus universitete Teisės fakultete 2009–2012 m. vedant bendrųjų privalomųjų dalykų „Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis I/II d.“ ir „Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis II/II d.“ seminarus bei vadovaujant kursinius darbus rašantiems studentams. Tarpiniai tyrimo rezultatai 2011 m. pristatyti ir doktorantų seminare.

Darbo struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, keturios dalys, išvados ir pasiūlymai, disertacijai rengti naudotų šaltinių sąrašas, priedai bei paskelbtų autorės mokslinių straipsnių disertacijos tema sąrašas.

Išvados ir pasiūlymai

1. Abortu medicinoje pripažįstamas tiek savaiminis nėštumo nutrūkimas (savaiminis persileidimas), tiek dirbtinis nėštumo nutraukimas (dirbtinis abortas). Aborto ir priešlaikinio gimdymo skiriamoji riba siejama su vaisiaus gyvybingumu, t. y. tokiu jo išsivystymo lygiu, kuris leidžia vaisiui egzistuoti atskirai nuo motinos

organizmo. Vaisiaus gyvybingumą apsprendžia nėštumo trukmė (ne trumpesnė nei 22 savaitės) ir (arba) vaisiaus svoris (ne mažesnis nei 500 g).

2. Neteisėtas abortas gali būti padaromas moters nėštumo metu, kuris prasideda gemalo užuomazgos implantacija moters gimdoje ir baigiasi naujagimio gimimu.
3. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje yra įtvirtintos pagrindinė (BK 142 str. 1 d.), kvalifikuota (BK 142 str. 2 d.) ir itin kvalifikuota (BK 142 str. 3 d.) neteisėto aborto sudėtys. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1–3 dalių dispozicijos yra blanketinės, todėl nustatant neteisėto aborto sudėčių požymių turinį, turi būti remiamasi ir kitais teisės aktais, be kita ko, Nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarka.
4. Neteisėtas abortas visada nukreiptas į gyvo žmogaus gemalo (vaisiaus) sunaikinimą. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje numatytų nusikaltimų pagrindiniu tiesioginiu objektu turėtų būti pripažįstama žmogaus gemalo (vaisiaus) gyvybė, o baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą turėtų būti numatyta kitame Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso skyriuje (pavyzdžiui, „Nusikaltimų negimusiai gyvybei“ skyriuje).
5. Abortas buvo padarytas moters prašymu (nepriklausomai nuo tokio prašymo formos), jeigu jis atitiko tikrąją moters valią. Neteisėto aborto sudėtimis konstatuoti yra pakankama ir silpnescio intensyvumo moters valios išraiška – sutikimo, kad jai būtų padarytas neteisėtas abortas (jeigu toks sutikimas nebuvo išgautas apgaule, psichine prievarta *etc.*).
6. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje vartojamas sąvokas „nutraukė nėštumą“ ir „padarė abortą“ sieja visumos-dalies santykis. Veika Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytose neteisėto aborto sudėtyse gali pasireikšti tik medicinos praktikoje taikomų (įteisintų) nėštumo nutraukimo procedūrų (vakuuminės aspiracijos, gimdos kiuretažo ir pan.) atlikimu. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka „nutraukė nėštumą“ turėtų būti

suprantama plačiau ir aiškinama kaip reiškianti bet kokius nėštumui nutraukti kaltininko atliktus veiksmus.

7. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje numatytos neteisėto aborto sudėtys yra materialiosios. Padariniais šiose sudėtyse yra žmogaus gemalo (vaisiaus) žūtis, todėl bet kurio neteisėto aborto baigtumo momentas turėtų būti siejamas su žmogaus gemalo (vaisiaus) sunaikinimo (o ne pašalinimo iš moters organizmo) momentu. Kai kaltininko padarytas neteisėtas abortas sukelia priešlaikinį gimdymą ir kūdikis gimsta gyvas, veika turėtų būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti neteisėtą abortą.
8. „Sveikatos priežiūros įstaiga“ Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 ir 2 dalių kontekste turėtų būti pripažįstama tik tokia sveikatos priežiūros įstaiga, kuri yra įregistruota Valstybiniame sveikatos priežiūros įstaigų registre ir kuri turi jai išduotą licenciją, suteikiančią teisę teikti nėštumo nutraukimo paslaugas.
9. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 dalyje vartojama „kontraindikacijų“ sąvoka neturėtų būti aiškinama plečiamai, pripažįstant, kad viena iš jų yra ir 12 savaičių viršijantis nėštumas. Teisės aktų nustatytą terminą viršijantis nėštumas Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 dalyje turėtų būti numatytas kaip savarankiškas sudėties požymis.
10. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnyje tikslinga numatyti dar vieną neteisėtą abortą kvalifikuojantį požymį – nėštumo nutraukimą po 22 nėštumo savaičių, tokiu būdu pripažįstant, kad gyvybingo, t. y. jau gebančio egzistuoti atskirai nuo motinos organizmo, vaisiaus sunaikinimas pasižymi didesniu pavojingumo laipsniu.
11. Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 1 dalies požiūriu „gydytoju, turinčiu teisę daryti aborto operacijas“ turėtų būti pripažįstamas kiekvienas gydytojas akušeris ginekologas, turintis galiojančią licenciją verstis medicinos praktika pagal gydytojo akušerio ginekologo kvalifikaciją, neatsižvelgiant į tai, kurioje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje jis ta praktika verčiasi. Tuo atveju, jei toks gydytojas abortą

padaro sveikatos priežiūros įstaigoje, kuri neturi teisės teikti nėštumo nutraukimo paslaugų, abortas vertintinas kaip padarytas ne sveikatos priežiūros įstaigoje, o veika kvalifikuotina pagal BK 142 straipsnio 1 dalį.

12. Sveikatos priežiūros specialisto, neturinčio teisės daryti aborto operacijas, sveikatos priežiūros įstaigoje padarytas abortas ne visada pasižymi mažesniu pavojingumo laipsniu nei abortas, padarytas asmens, taip pat neturinčio tokios teisės. Būtina bent jau tiksliau apibrėžti specialaus subjekto požymius, susiaurinant asmenų, kuriems galėtų būti inkriminuojama Baudžiamojo kodekso 142 straipsnio 2 dalis, ratą.
13. Už visų rūšių neteisėtą abortą ir privertimą darytis neteisėtą abortą turėtų būti numatyta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė.
14. Darydamas Baudžiamojo kodekso 143 straipsnyje numatytą nusikaltimą, kaltininkas siekia, kad moters gimdoje besivystantis gemalas (vaisius) būtų sunaikintas – psichinės prievartos panaudojimas šiuo atveju tėra tik priemonė šiam tikslui pasiekti. Pagrindiniu tiesioginiu šio nusikaltimo objektu turėtų būti laikoma žmogaus gemalo (vaisiaus) gyvybė, o moters veiksmų laisvė, taip pat jos psichinė bei fizinė sveikata, gyvybė – papildomu šio nusikaltimo objektu.
15. Priversti moterį darytis neteisėtą abortą galima ir nenaudojant psichinės prievartos nukentėjusiajai ar jos artimiesiems, bet tik pasinaudojant (piktnaudžiaujant) priklausoma nuo kaltininko moters padėtimi. Todėl Baudžiamojo kodekso 143 straipsnyje kaip savarankišką privertimo darytis neteisėtą abortą padarymo būdą tikslinga numatyti „pasinaudojimą nukentėjusiosios priklausomumu“.
16. Pagal pavojingumą privertimas darytis neteisėtą abortą (BK 143 str.) turėtų būti vertinamas kaip esantis tarpinėje vietoje tarp sunkaus sveikatos sutrikdymo (BK 135 str.) ir neteisėto aborto (BK 142 str.). Baudžiamojo kodekso 143 straipsnyje šiuo metu numatytos bausmės yra pernelyg švelnios (dėl to neproporcingos šiame straipsnyje numatyto nusikaltimo pavojingumui) ir ateityje turėtų būti griežtinamos.